In de vier voorgaande nummers van Noorderbreedte werd de vraag gesteld of een nieuwe planologische visie op de Hunzelaagte mogelijkheden biedt om de verstedelijking van de Hondsrug tegen te gaan. In een serie artikelen geven deskundigen een perspectief voor de toekomst. Op 20 maart a.s. organiseren Noorderbreedte, het Stimuleringsfonds voor Architectuur en de Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe een Keuningcongres extra over dit thema. Achtereenvolgens gaven geograaf Hans Elerie, de stedebouwkundige Maarten Schmitt en terreinbeheerder Eric van der Bilt van de Stichting Het Drentse Landschap en architect Jan Timmer hun visies weer. In dit vijfde en laatste deel lanceert stedebouwkundige Hans Krop van het Bureau Heeling, Krop, Bekkering uit Groningen zijn idee de Hunzelaagte in te richten, rekening houdend met de sterke maatschappelijke en bestuurlijke structuur die in dit gebied bestaat.

Aansluiten bij de vraag van de markt

Herkenbare verschillen in de Hunzelaagte

Het bureau Heeling, Krop, Bekkering heeft in Noord-Nederland onder andere de ideeën voor de blauwe stad in het Oldambtgebied naar voren gebracht en de invulling van het Zernike terrein. In Wolvega, Dokkum, Veendam en vele andere plaatsen in het Noorden is het bureau actief op het gebied van stads- en dorpsuitbreidingen, reconstructies in de kern en structuurplannen. Onlangs heeft het bureau de prijsvraag gewonnen om de kazerne in Zuidlaren een woonbestemming te geven. Het bureau werkt van oorsprong in Noord-Nederland maar gedurende de afgelopen 10 jaar zijn ook veel opdrachten uitgevoerd in grote en middelgrote steden in de rest van Nederland. Ir. J.G.C.M. Krop is geboren in Den Haag, heeft zijn jeugd doorgebracht in Eindhoven en is afgestudeerd in Delft. Daarna is hij, 20 jaar geleden, naar het Noorden gegaan met de idee dat dat slechts voor korte tijd zou zijn. Uitdrukkelijk brengt Krop naar voren dat hij het plan niet alleen heeft bedacht, zoals bij de meeste projecten stimuleren de maten elkaar.

Jan Abrahamse

Tijdens het gesprek stelt Hans Krop duidelijk dat men in de Hunzelaagte alleen natuurbouw moet toepassen als je er tegelijkertijd een goed woon- en recreatieklimaat mee schept en de landbouw er in stand houdt. **'Ik vind het in het kader van het Keuningcongres niet interessant om de Hunze weer te laten meanderen. Dat is niets nieuws, kijk dan maar naar een kaart van 100 jaar geleden. Daar ligt het al kant en klaar. Dat levert geen nieuwe inzichten op.'** Krop is ook geen voorstander om een stad te realiseren in de Hunzelaagte. In Nederland is dat nooit gelukt. De stedebouwkundige vraagt zich wel af of men nu in dit lege gebied aan de rand van Nederland traditioneel moet bouwen. **'Kan dat niet wat experimenteler. Als je voldoet aan de milieueisen, moet je in de Hunzelaagte je gang kunnen gaan om bijvoorbeeld landgoederen te realiseren. Verder vind ik dat Nederland niet alle landbouwgrond moet afstoten. Als we de landbouwprodukten elders vandaan moeten halen, geeft dat daar soms grote problemen. Denk alleen maar aan droogteproblemen en aan de houtkap in tropische gebieden. Dat is geen pleidooi voor de teelt van fabrieksaardappel, maar wel voor een ecologisch gezonde landbouw.'**
Het oude landbouwsysteem op de Hondsrug was eind vorige eeuw gebaseerd op een gesloten kringloop en Krop vindt het zeer de moeite waard om dat te handhaven. **'Als je de essen opoffert aan de woningbouw, ben je bezig het landschap te consumeren. Dat is jammer, want het landschap is één van de belangrijkste peilers van de Hondsrug. Ieder dorp heeft kennelijk een bepaald aantal woningen nodig, dat vindt niet alleen het gemeentebestuur, dat vindt ook de vereniging van middenstanders, de vereniging van dorpsbelangen, de sportclub. Op basis van die 'aangetoonde' behoefte wordt er dan landbouwgrond geannexeerd. Onder annexatie versta ik dan dat grond van functie verandert voor één enkelvoudig doel. Zou je in zo'n plattelandsgebied niet eerder moeten denken aan veel multifunc-**

tionelere transformaties, waarvan landbouw, woningbouw, natuur en dergelijke allemaal profiteren. Ik vind dat die annexaties op de Hondsrug gestopt moeten worden en tegelijkertijd moet je het kleinschalige landbouwsysteem handhaven. Dat systeem heeft overigens in het verleden geleid tot een gesloten samenleving, die hier heel bijzonder is, dan denk ik niet alleen aan de plaatselijke dorpsvereniging, maar ook aan bestuurlijke en maatschappelijke organisatievormen als de marke. Of dat tegenwoordig nog het geval is betwijfel ik. De mensen winkelen tenslotte niet alleen meer in Odoorn, maar doen dat ook in Stadskanaal, Veendam en Assen.'

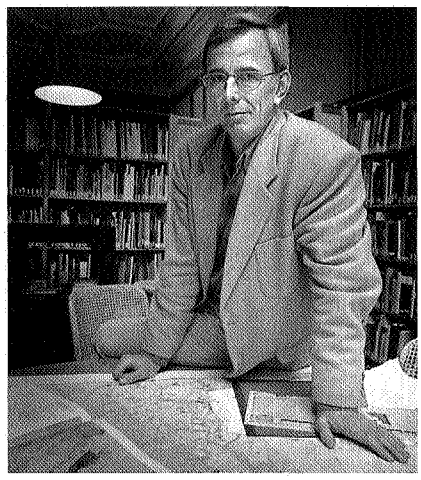

Hans Krop: foto Elmer Spaargaren

Transformatie

Bij de Hunzevlakte denkt Hans Krop aan het begrip transformatie en wil dat toepassen bij het waterbeheer, de bewoning, de recreatie en de landbouw. Met de Hunzelaagte bedoelt Krop het stroomgebied van de Hunze, het gebied tussen het Zuidlaardermeer en Buinen.

In dit stroomgebied valt op dat ten aanzien van de afwatering het noordelijke deel, de benedenloop van de Hunze tussen Gieten en het Zuidlaardermeer, ingebed ligt tussen dijken. Ten zuiden van Gieten is de rivier onbedijkt en kent enkele stuwen. In de Veenkoloniën ligt een kanalenstelsel dat de nodige recreatieve aspecten vertoont. Om de watersport te ontwikkelen vindt Krop dat er een koppeling moet komen tussen het noordelijke deel van de Hunze en het veenkoloniale kanalensysteem. Dat zou bijvoorbeeld kunnen langs de gedeeltelijk nog bestaande verbinding van de Annerveensche Mond tussen de dorpen Nieuw Annerveen en Annerveensche kanaal. De aansluiting van de Annerveensche Mond bestaat niet meer aan de oostkant met het Grevelingskanaal en het Kieldiep. Ook de verbinding met de Hunze moet hersteld worden. Dit moet waterstaatkundig en technisch goed bestudeerd worden.

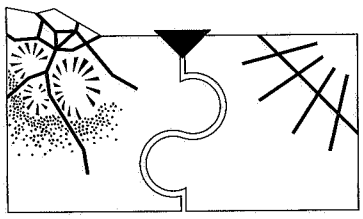

Ten zuiden van Gieten wil Krop het Hunzesysteem gebruiken in het kader van de watervoorziening. Krop: **'Dat wil zeggen dat je meer water vast houdt dan tegenwoordig het geval is. Dat doe je voor de landbouw die soms een tekort aan water heeft, maar ook ten behoeve van de drinkwatervoorziening en de recreatie. Je zou in dit kader de westelijke dijk van het kanaal Buinen-Schoonoord kunnen doorsteken waardoor het aangrenzende gebied onder water komt. Het meer dat zo ontstaat ten noorden van Buinen is dan tevens een unieke lokatie voor nieuwbouwwijken. De essen van Buinen en Borger worden zo gespaard. Het meer moet een redelijke omvang hebben anders kun je al die functies niet realiseren.'**

Energiegewassen en bosbouw

Transformatie moet ook in de landbouw plaatsvinden. Hans Krop is een warm voorstander van de idee om in het Noorden een proefproject te starten waarbij akkerbouwgewassen worden geteeld voor energiedoeleinden. Het Noorden verdient de voorkeur omdat hier de grondprijzen relatief laag zijn. Deze suggestie komt van het Centrum voor Landbouw en Milieu en het gaat daarbij in eerste instantie om onderzoek naar akkerbouwmatige teelt van hennep, riet, miscantus (een langstengelig gewas), wilgen en populieren. Het Centrum voor Landbouw en Milieu wil met die proef nagaan welke eisen er bij die teelt worden gesteld aan de water- en mineralenvoorziening, wat de behoefte aan gewasbeschermingsmiddelen is en hoe de mechanisatie er uitziet. Het Centrum wil zich vooral toeleggen op het winnen van elektriciteit en warmte uit die gewassen. Volgens Hans Krop kan dat heel goed in de Hunzelaagte. Er kunnen ook grootschalige boscomplexen komen waarbij de openheid van dat gebied ten dele verloren gaat.

Belgische toestanden

De Semslinie, de kaarsrechte provinciegrens tussen Groningen en Drenthe, is geen echte grens meer. De invloed van de Hunze hield vroeger op bij de randveenontginningen. **'Die grens zou sterker moeten worden. Ik wil het gebied tussen de randveenontginningen en de Hunze gebruiken voor nieuwe**

KEUNING CONGRES

De westelijke dijk van het kanaal Bulnen-Schoonoord moet in de visie van Hans Krop worden doorgestoken ten behoeve van de watervoorziening, foto Rob de Groot.

Langs de randveenontginningen moeten nieuwe landgoederen komen, waar de welstandscommissie geen zeggenschap over heeft, foto Rob de Groot

daar mag bouwen op voorwaarde dat hij of zij daar een stuk grond van 1 tot 3 hectare koopt. Dat hoeft niet alleen voorbehouden te zijn aan de welgestelden. Een hectare grond daar kost bijna net zoveel als een kavel in een uitbreidingsplan op de Hondsrug. Je moet die landgoederen niet planmatig aanleggen. Ze kunnen aansluiten bij de randveenontginningen. Het moeten geen standaard nieuwbouw wijkjes worden. Ik vind dat er een natuurlijk proces op gang moet komen. Als je 3 hectare grond hebt, blijft dat geen grasland. Men legt bos, bosschages en struiken aan, vaak een moestuin en een boomgaard. Ook worden er huizen gebouwd, dat hoeven niet perse villa's te zijn. Het doet er niet toe wat voor soort woningen gebouwd worden. Ik vind een villa mooi, maar een eenvoudig huisje of een haciënda moet ook kunnen. Er ontstaan Belgische toestanden, dat wordt echt een fantastische rotzooi. Prachtig! Ik vind ook dat de welstand zich hier niet mee moet bemoeien en ik zeg dat met enig gezag want ik zit zelf in de welstandscommissie van de provincie Groningen. Je mag dit dan ook niet vergelijken met sommige wijken in Groningen of Emmen waar iedereen zijn eigen huis mag bouwen. In de Hunzelaagte gaat het om veel grotere kavels en het moet ook niet een wijk worden. Het moet natuurlijk aansluiten bij de randveenontginningen. Ik denk dat daar mensen voor te vinden zijn. Niet veel, maar dat moet ook niet. Ik denk aan minimaal twintig. Het is een verdichting van de landschappelijke overgang die de scheiding tussen de Veenkoloniën en de Hunzelaagte markeert.'

Denken over het landschap

Op de vraag hoe men de mensen zover krijgt om in de Hunzelaagte te gaan wonen, antwoordt Krop dat de differentie van woonmilieus juist in dit gebied groter moet worden. 'Ik wil vanaf de rand van de Hondsrug in het noordelijke deel een opstrekkende verkaveling met woonbebouwing realiseren in de richting van de Hunze.

Bij Zuidlaren bestaat een opstrekkende houtwallen structuur de Hunzelaagte in en die wil ik combineren met een opstrekkende woningbouwverkaveling. Zo spaar je de waardevolle essen. Je draait de richting van de verkaveling 90°, maar ook het denken over het landschap draai je 90°.

De grotere verscheidenheid in woonmilieus kan zo beter aansluiten bij de vraag van de markt dan de tegenwoordige standaard uitbreidingen van de dorpen. Daarbij kies ik voor een aansluiting op de sterke maatschappelijke en bestuurlijke structuur die in dit deel van Noord-Nederland bestaat. Ik wil daar niet aan voorbij gaan, maar kies dan niet voor een maximaal open Hunzedal en een steeds verder verdichtende Hondsrug.

Nee, belangrijker is het om juist de landschappelijke verbanden tussen het beekdal van de Drentse A, de Hondsrug en het Hunzedal te versterken, daar liggen ook ecologisch de meest interessante overgangen. Overigens zou ik het idee van de opstrekkende woningbouw alleen in het noordelijke deel toe willen passen. De verschillen tussen het noordelijk en zuidelijk deel moeten uitgebuit worden, zoals ik ook al aangaf voor het waterbeheer, ook de oostelijker en westelijke begrenzing zijn niet gelijk. Herkenbare verschillen daar gaat het om.' Nb

De landbouw moet in de Hunzelaagte zich toeleggen op akkerbouwgewassen voor energiedoeleinden en de bosbouw, foto Rob de Groot.